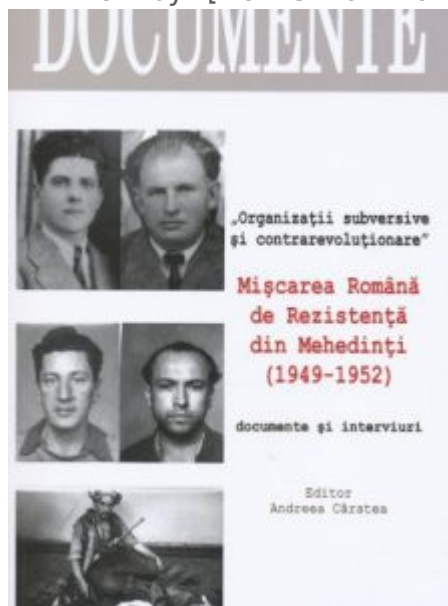

Două Documente

written by [Cristian Pătrășconiu] | March 13, 2019

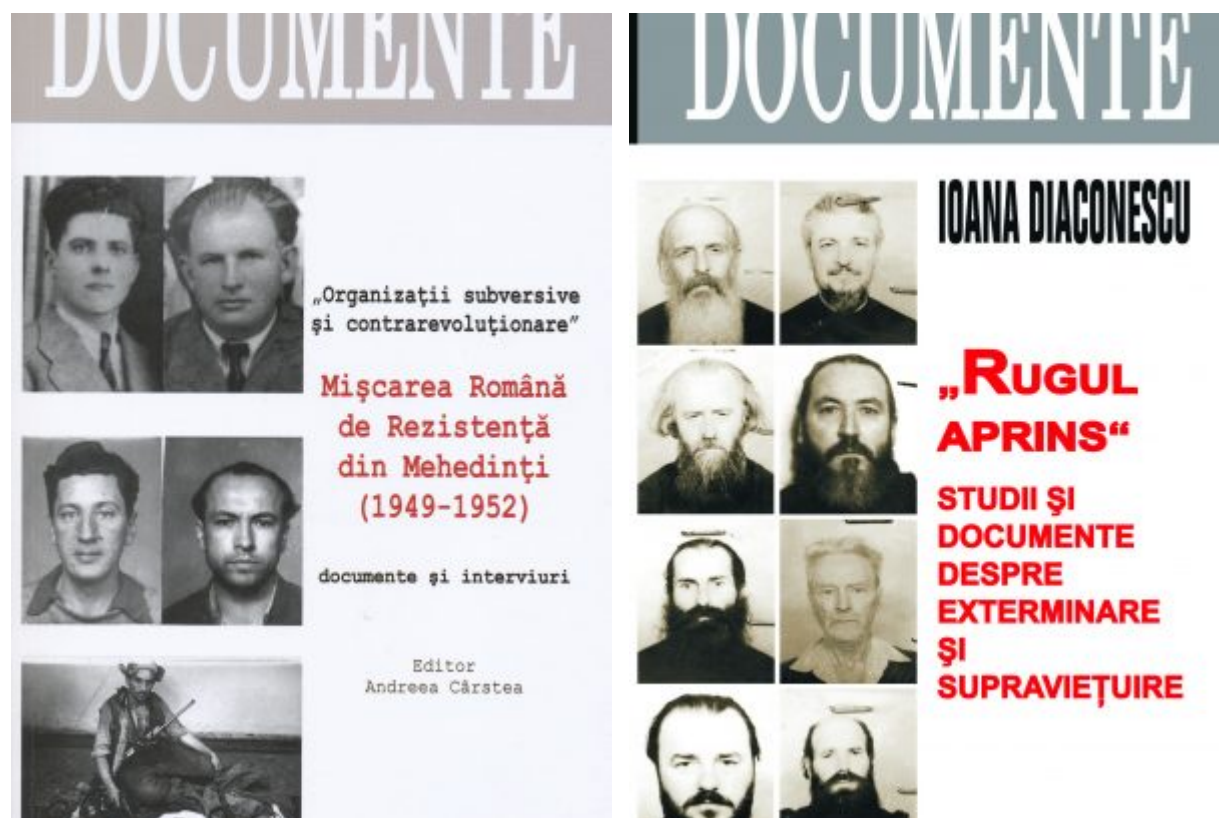
Povestea acestor Două Documente reclamă un cadru pentru ea. În acest cadru e obligatoriu să stea o instituție nu atât de vizibilă, dar foarte importantă, care motorizează altele cu un impact public major și binemeritat. Instituția se numește Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului

Iată, pe scurt: Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului a fost inițiat în 1993, la finalul anului, mai întâi ca un Departament de Istorie Orală al Academiei Civice. Romulus Rusan este cel care a avut ideea de a pune pe picioare o asemenea instituție, domnia sa fiind, pînă la moartea sa, spiritul-rector al acestui centru. "Centrul a reușit să producă proiectele de reabilitare și dotare a muzeului de la Sighet, banca de date necesară umplerii acestuia cu un conținut credibil și realist", se spune într-un material oficial care descrie instituția mai sus invocată. În alte cuvinte, de aici, de la acest Centru Internațional de Studii asupra Comunismului – care se regăsește în București – au venit spre Muzeul de la Sighet structurile și conținuturile care dau contur unei inițiative fără precedent în Europa de a revaloriza memoria comunismului, cu un accent, drept, pe victimele acestui regim.

Inițiată ca o instituția care adună, conservă și prelucrează istorie orală, a Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului deține acum, la mai bine de un secol de la înființare, o remarcabilă arhivă de istorie orală, baza documentară contabilizînd, pînă acum, peste 3.700 de intrări / înregistrări, acestea însumînd mai bine de 6.400 de ore. Arhiva foto a Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului include peste 10.000 de fotografii, acestea fiind atât alb-negru, cît și color, în format clasic și, parțial, în format digital. Arhiva de documente care se află aici numără, în plus, 1540 de dosare (cu peste 20.000 de pagini în total), precum și peste 11.700 de pagini cu extrasele de la starea civilă (pentru cei care au murit). De asemenea, tot aici se află și aproximativ fotocopiile a peste 93.000 de fișe de încarcerare. Una dintre cele mai vizibile și cea mai puternice

direcții de acțiune ale Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului o reprezintă un remarcabil portofoliu editorial pe care l-a dezvoltat în cei aproape 25 de ani de existență. Astfel, sub această egidă au fost create și dezvoltate mai multe colecții distincte. Între acestea, cu un portofoliu care numără, pînă în 2019, 13 titluri, seri de "Document". Inventarul complet al cărților apărute în această serie poate fi consultat aici: <http://www.memorialsighet.ro/prod-cat/ro/libraria/documente/>). Rolul edițiilor care apar sub această umbrelă tematică este cel de a completa studiile, reportajele politice, memoriile și monografiile care s-au tipărit în colecția "Biblioteca Sighet"; cărțile din seria de "Documente" se focalizează, cum spunea Romulus Rusan, asupra actelor "ce reușiseră să scape din nemărturisita, dar reala cenzură a arhivelor".

Acestea este cadrul pe care îl menționam la începutul textului; am considerat că este necesară povestea lui – mai mult decît atît, consider că este corect moral ca o asemenea poveste să fie spusă – pentru că avem de-a face cu un exemplu de bună practică, consecvență, construcție pe termen lung și, desigur, preiau formula doamnei Ana Blandiana, de justiție care se face prin prezervarea memoriei. "Rugul aprins. Studii și documente despre exterminarea și supraviețuire" – de Ioana Diaconescu – și "Organizații subversive și contrarevoluționare. Mișcarea Română de Rezistență din Mehedinți (1949-1952) – editor: Andreea Cârstea – sunt cele mai recente apariții editoriale ale Fundației Academia Civică în seria "Document".

Volumul despre "Rugul aprins" antologhează mai multe specii de documente istorice și literare: eseu, comentariu, stenograme, procese verbale, fotocopii ale acestor documente, fotografiile (150 de pagini de documente și fotografiile din arhiva CNSAS, dosarul penal "Teodorescu Alexandru și alții"). Personalitățile din cadrul "Rugului Aprins" despre care găsim secțiuni

speciale (și masive) în această carte sunt următoarele: Sandu Tudor, Benedict Ghiuș, Adrian Făgețeanu, Arsenie Papaioc, Vasile Voiculescu, Felix Dubneac, Roman Braga și (trei capitole alocate) Bartolomeu Anania ("în dosare de urmărire informativă"). Un capitol aparte – emoționant – este dedicat "martirilor la 20 de ani" – mai precis, studenților care au făcut parte din Rugul Aprins. " A pune sub învinuire un preot fiindcă s-a rugat, a-l învinui de «misticism», aceasta fiind esența menirii lui, a pune sechestrul pe o avere inexistentă, [...] sunt tot atâtea dovezi ale unei realități din acele vremuri în care se ridica tot mai înalt muntele de ticăloșii configurate de structurile de Securitate, dictate de regimul comunist. Acești teologi, cărturari de valoare, intelectuali ce puteau avea discipoli ca urmași care ar fi pus în pericol configurarea și apoi perfecționarea «omului nou» trebuiau distruși moral și psihic, torturați fizic, coborâți pe cea mai de jos treaptă a umilinței. Anihilați. Etichetați politic pentru a primi "pedepse politice", scrie Ioana Diaconescu, autoarea acestui impresionant dosar despre care Sorin Lavric – cel cu al cărui text "Cercetând bolgia" se deschide, de altfel, această carte – ne invită să îl citim, cu precădere în partea sa de documente, procese verbale și note informative, "în oglindă": "pe cât de înfierăți sunt aici membrii grupului Rugul Aprins, pe atât de înaltă le-a fost ținuta, atât în libertate, cât și în pușcărie".

Volumul despre "Mișcarea Română de Rezistență din Mehediți" reface, pe cât mai este posibil, istoricul unei forme radicale organizate de opoziție din primii ani ai instaurării comunismului în România mai puțin cunoscute. Mișcarea a fost înființată de învățătorul **Dumitru Totir**, muncitorul **Dumitru Năsărămbă**, avocatul **Gheorghe Florescu** (înlocuit ulterior de avocatul **Mircea Dumitrescu**): gruparea, care l-a recrutat, printre alții, și pe „banditul răzleț” **Nicolae Trocan**, își propunea să contribuie, prin diverse mijloace, la înlăturarea comunismului din România. Volumul conține 19 documente selectate din dosarele de anchetă ale organizației (din Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității) și este completat de două mărturii aparținând Ilenei Totir-Rotaru și Aurorei Ivanciu (născută Totir), două dintre fiicele lui Dumitru Totir. O mențiune a editoarei cărții, Andreea Cârstea, în condițiile în care istoria în detaliu a acestei organizații este, acum, practic imposibil de realizat (pentru că i) organizația avea o structură de tip lanț și pentru că ii) "singurii care ar putea elucida toate acțiunile și intențiile organizației, și anume conducătorii ei, fie au fost condamnați la moarte și executați în 1953, fie au murit în închisoare): "singurele care pot vorbi sunt documentele Securității, cu mențiunea că rămân totuși "ale Securității" chiar și atunci când par să prezinte versiunea celor anchetați asupra evenimentelor în care au fost implicați".

Două "Document"-e, așadar. Alături de acestea, construite după un calapod similar cu cele două titluri menționate, insistent, mai înainte, în aceeași serie tematică de la Fundația Academia Civică se mai pot citi/consulta/studia/analiza și acestea unsprezece: a) „Lovitura de stat din 30 decembrie 1947. Preliminarii militare și consecințe politice” (documente selectate și adnotate de Mircea Chirițoiu); b) Thomas S. Blanton, „Ce știa președintele Truman despre România?"; c) „Timișoara în arhivele Europei Libere (17-20 decembrie 1989)", coordonator Miodrag Milin; d) Helmut Müller-Enbergs, „Agenții, informatorii și spionii STASI în Republica Federală

Germania”; e) „Rezistența anticomunistă în munții Banatului în documente”, coordonator Miodrag Milin; f) Ulrich Burger, „Misiunea Ethridge în România”, prefață de Dennis Deletant, postfață de Romulus Rusan; g) Ioana Boca, „1956 – un an de ruptură. România între internaționalismul proletar și stalinismul antisovietic”; h) Andrea Dobeș, Gheorghe Mihai Bârlea, Robert Fürtos, „Colectivizarea în Maramureș. Contribuții documentare (1949-1962)”; i) Ioana Diaconescu, „Scriitori în arhivele CNSAS”,; j) Thomas S. Blanton, „Ce știa președintele Truman despre România – Un raport al serviciilor secrete americane 1949”, ediția a II-a; k) Helmut Müller-Enbergs, „Armata din umbră. Studii asupra colaboratorilor neoficiali ai STASI”, prefață de Virgiliu Țărău.

Și individual, și în sumă, aceste volume conțin lecții extraordinare – despre abjecția unor timpuri nu foarte îndepărtate, despre suferință, despre (in)umanitate, despre curaj și demnitate. Vom învăța aceste lecții dacă vom dori să le învățăm. Dacă nu, știm deja aceasta de la oamenii importanți, istoria "se repetă". Cel puțin așa: prima oară ca tragedie, a doua oară, ca farsă.

P.S. Un singur detaliu de ordin numeric care ilustrează foarte bine ceea ce poate aduce, pe termen mediu și lung, investiția, cu răbdare, în construcții temeinice și juste: în 2018, Muzeul de la Sighet a fost vizitat de peste 140.000 de oameni. În precedenții doi ani, în 2016 și 2017, numărul celor care au intrat să viziteze acest muzeu a depășit, de asemenea, sute de mii. Sunt puține muzee în România care pot pune pe masă o asemenea statistică.

notă: acest text a fost publicat în premieră în numărul din luna februarie, a.c., al revistei RAMURI.